

- 24 Эришип турагъан къатын булан эркин уйлерде тургъанча,
къалкъыда бир мююшде тургъан къолайдыр.
- 25 Йыракъ эллерден гелген яхшы хабар сувсагъан адамгъа
салкъын сув йимикдир.
- 26 Намуссузну алдында къоркъуп къартыллайгъан гьалал адам нас
болгъан булакъ, похлангъан къую йимикдир.
- 27 Артыкъ кеп бал ашамакъ йимик, макътавгъа къаныгъып
къалмакъ да яхшы тююл.
- 28 Оьзюн елеп болмайгъан адам дагъылып, баруларсыз къалгъан
шагъар йимикдир.

26 1 Яйдагъы къардай, оракъны вакътисиндеги янгурдай авлиягъа
да намус ошавлу болмас.

- 2 Жымчыкъ пырыллагъан йимик, къарлыгъач учуп гетген йимик,
тийишсиз къаргъыш да етмес.
- 3 Атгъа – къамучудур, эшекге – югендир,
авлиягъа буса – чубукъдур.
- 4 Оьзюнг де авлиягъа ошап къалмас учун, авлиягъа ону
авлиялыгъына гёре жавап берме.
- 5 Амма авлия оьзюн гьакъыллыман деп гьисапламасын учун, ону
авлиялыгъына гёре жавап бер.
- 6 Авлиягъа иш тапшургъан оьз-оьзюне чаптакъ салгъан болар,
онгайсызлыкълар тувдурар.
- 7 Маймакъны аякълары да бирдир, авлияны авзундан чыгъагъан
айтыв да бирдир.
- 8 Сарпандан асил ташны атагъан да бирдир, авлиягъа гьюрмет
этеген де бирдир.
- 9 Тегенекни тутагъан эсирген адам да бирдир, айтыв айтагъан
авлия да бирдир.
- 10 Гючлю адам бары да затны башалман этер: авлиягъа да, гьар
оьтеген-барагъангъа да савгъат берер.

- 11 Ит кьусгъан затына къайтып-къайтып гелегени йимик, авлия да озъюню авлиялыгъын такрарлап турар.
- 12 Оьз-озюн гъакъыллыман деп гысаплайгъан адамдан чы авлия да къолайдыр.
- 13 Эринчек: «Орамда арслан бар! Майданларда арслан бар!» – деп айтып турар.
- 14 Эшик петнелерине илинип турагъаны йимик, эринчек де тешегинде авлана турар.
- 15 Эринчек къолун бошгъапгъа багъып узатар, амма авзуна багъып гелтиргенче къавшалар.
- 16 Эринчек ойлашып сёйлейген етти адамдан да озюн гъакъыллыман деп гысаплар.
- 17 Итни къулакъларын тутгъан да бирдир,
оьтюп барагъан еринде биревлени эришивлюگونه баш сукъгъан да бирдир.
- 18 Гъакъылдан тайышгъан адам, отну, окъланы, ажаллы атагъанда йимик,
- 19 къурдашына макюрчю кюйде зарал гелтирип, сонг буса:
«Мен чи масхара эте эдим», – деп айтагъан адам йимикдир.
- 20 Агъач битген ерде от да сёнер, тилчи ёкъ ерде питне де битер.
- 21 Кёмюрден – исив, агъачдан – ялын, эришеген адамдан буса питне чыгъар.
- 22 Татывлу ашлар юрекке тиегенде йимик, тилчини сёзлери де юрегинге тиер.
- 23 Гюмюш сув берилген чыны савут да бирдир, къара юреклини татли тили де бирдир.
- 24 Душман сёзю булан ялынар, амма ону юрегинде макюрчюлюк болар.
- 25 Эгер де о илиякълы сёйлей буса да, инанып къалма, неге тюгюл де ону юрегинде етти насыкъ болар.

- ²⁶ Эгер де ону оьчлююгю янгызлыкьда гёрюнмей турса да,
халкьны алдында яманлыгы ачыкьга чыгып кьалар.
- ²⁷ Гишиге кьую кьазган оьзю тюшер беттёбен;
тавга таш дёгеретип чыгараган оьзю шону тюбуне
тюшюп кьалар.
- ²⁸ Ялган сёйлейгенлер оьзлер хатирин кьалдыраганланы гёрюп
ярамас, ялынып сёйлейгенлер де балагь гьазирлеп турадыр.

- 27** ¹ Тангаланг булан макьтанма, неге тююл де о гюн не
болагьанын билме кьыйындыр.
- ² Оьз-оьзюнгню макьтама, сени оьзгелер макьтасын.
- ³ Таш авурдур, кьайыр да энгил тююлдюр, амма авлияны
оьчлююгю экисинден де авурдур.
- ⁴ Оьчлюк хатирсиздир, кьзапланывну да энгме кьыйындыр,
амма гюнчюлюкге кьаршы туруп болагьан ким бар?
- ⁵ Пысып тураган кьурдашдан бетине туврасын айтаган адам
яхшыдыр.
- ⁶ Сююп билеген адам гьакь юрекден бетлер, гёрюп ярамайгьаны
гёземелликге оьбер.
- ⁷ Артыкь тойган адам бал хырцланы сансымас, ач кьалгангьа
буса бары аччы зат да татли тиер.
- ⁸ Оьзюню уясын кьойган кьуш да бирдир, оьзюню ерин
кьойган адам да.
- ⁹ Атир ийисли май да, тююн де юрекке кьуванч гелтирер, шо
кюйде кьурдашны гьакь юрекден этилген насигьаты да
татли тиер.
- ¹⁰ Оьзюнгню кьурдашынгны да, атангны кьурдашын да кьойма;
кьайгылы гюнюнгде кьардашынга да барма; йыракьдагы
кьардашдан ювукьдагы хоншу яхшыдыр.
- ¹¹ Гьакьыллы бол, балам, юрегимни де кьувандыр; магьа яман
сёйлейгенлеге мени де бермеге жавабым болар.

- 12 Гъакъыллы къоркъунчну гёрюп, яшынып токътар,
авлия буса тувра уьстюне багъып юрюп, такъсырланып
токътар.
- 13 Гишини борчун бойнуна алгъан опурагъын юкге салар,
гишини къатыны саялы да шолай юк болар.
- 14 Танг булан туруп къурдашын макътайгъанны огъар налат бере
деп гъисаплар.
- 15 Чарслы гюн токътамай явагъан янгур да бир, эришип турагъан
къатын да.
- 16 Ону яшырып сакъламакъ да бир, елни де, онг къолунда атир
ийисни де яшырып сакъламакъ да.
- 17 Темирни темир чарлар, адамны буса – адамлар.
- 18 Инжирге къуллукъ этген емишин ашар, есини гъайын этген де
абур къазанар.
- 19 Сувгъа къарагъанда адамны бети гюзюде йимик гёрюнер.
Тап шо кюйде адамны юреги де ону ичинде барын
гёрсетер.
- 20 Ахырат да, ажжал да тоюп битмейгенде йимик, адамны гёзлери
де тоюп битмес.
- 21 Алтын да, гюмюш де отда тазаланагъаны йимик,
адам да озьуне башгъалар этген макътавлардан таба
тергелер.
- 22 Авлияны будай булан бирче келчекге салып туюсе де, ону
авлиялыгъын тайдырма болмас.
- 23 Гъайван-малынга яхшы къара, туварынгны-сиривюнгню
гъайын эт.
- 24 Неге туююл де, байлыкъ даим де болуп турмас, гъакимлик де
наслудан наслугъа берилип турмас.
- 25 От къурур – янгысы чыгъар, тавлардагъы отлар да орулар.
- 26 Малларынг – сагъа опуракъгъа, эчкилеринг де сатып авлакъ
алмакъ учун болуп къалсын.

²⁷ Сагъа да, сени уыонгдегилеге де ашгъа,
кьуллукъчуларынга да къатыкъгъа эчкини сютю таманлыкъ
этин.

28 ¹ Артындан чабагъан бирев де ёкъ буса да, намуссуз къачар,
гъалал адам буса арсландай игит болар.

² Уълкеде пакарсызлыкъ бар заман гъакимлер кёп болар,
англавлу, билимли адам баш болса, о узакъгъа барар.

³ Касиплеге зулму этеген пакъыр да бирдир, ашлыкъланы сув
алдырып явагъан янгур да бирдир.

⁴ Къанунну гери уруп юрюйгенлер намуссузланы макътар,
къанунгъа гёре юрюйгенлер олагъа къаршы иш гёреп.

⁵ Яман адамлар адиллик не зат экенни англамас, Раббизни
ахтарагъанлар буса бары затны англа.

⁶ Терс ёлгъа тюшюп бай болмакъдан гъалаллыкъда яшап ярлы
болгъан кьолайдыр.

⁷ Англавлу адам къанунну ёлун тутар, бузукълар булан
юрюйгенлер буса атасын биябур этип токътар.

⁸ Хайыргъа акъча берип бай болгъан адамны жыйгъаны
пакъырлагъа рагъмулу болгъанлагъа тюшер.

⁹ Аллагъ къанунгъа тынгламагъа суймейгенлени дуасын да гёрюп
ярамас.

¹⁰ Гъалал адамланы алдатып терс ёллагъа салагъан адам озю
тузакъгъа тюшер, таза адамлар буса рагъмулукъгъа ес болар.

¹¹ Бай адам оз-озюн гъакъыллыман деп гъисаплар,
гъакъылы булангъы ярлы буса ону юзюн ачар.

¹² Гъалал адамлар сююнегенде айлананы къуванчылыкъ къуршар,
амма намуссузлар гётерилегенде адамлар яшынар.

¹³ Жинаятчы ишлерин яшырагъанланы иши тюзелмес;
мюкюр де болуп, шолай ишлени кьойгъан гишини айыбы
буса чайылар.

- 14 Раббизден даим кьоркьуп яшайгъан адам насиплидир,
Аллагъгъа тынгламайгъан адам буса балагъгъа тарыр.
- 15 Яр салып акъырагъан арслан да, ач къалгъан аюв да бирдир,
азиз халкъны башын тутгъан намуссуз пача да бирдир.
- 16 Англавсуз гъаким кѣп зулму этер, сутурлукъну гѣрюп
ярамайгъаны буса узакъ башчылыкъ этер.
- 17 Биревню къаны тѣгюлгенге айыплы болгъан адам, оьзюн бирев
тутуп кьоймасын деп, оьлгенче къачып айланар.
- 18 Таза юрюйген адам сав-саламат къалар, терс ѳллардан
юрюйгени буса йыгъылар.
- 19 Топуракъгъа къуллукъ этген токъ болар,
кеп чегегенлеге ошама къарайгъанланы буса ярлылыкъ
басар.
- 20 Герти адам яхшылыкълар булан бай болар, бай болма
алгъасайгъан буса такъсырсыз къалмас.
- 21 Биле-биле туруп адилсизлик этмек яхшы болмас; шолай адам
аш гесекге де тюзсюзлюк этер.
- 22 Гюллейген адам бай болма алгъасар, пакъырлыкъгъа тарып
къалажагъы гъакъда буса ойлашмас.
- 23 Яревке сѣзлер айтгъанча, айыбын гѣрсетип сѣйлесенг, артда
баракалла къазанарсан.
- 24 Атасыныкин де, анасыныкин де урлап:
«Мунда гюнагъ зат ѳкъ», – деп айтагъан гиши
талавурчуланы ѳлдашыдыр.
- 25 Хохабаз адам эришивлюк тувдурар,
Раббизге умут этегени буса леззет алар.
- 26 Янгыз оьзюне умут этеген авлиядыр,
гъакъылын тутуп юрюйген буса балагъдан къутгъарылып
къалар.
- 27 Пакъыргъа береген адам ярлы болмас,
огъар гѣз бакъдырмайгъаны буса налатланып къалар.

²⁸ Намуссузлар оър болгъанда адамлар яшынар,
олар тюп болгъанда буса гьалал адамланы санаву артар.

29 ¹ Обзюн айыплайгъанда къзапланагъан адам бирден дагъылып
къалар, о сав да къалмас.

² Гьалал адамланы санаву артгъан сайын халкъ шат болар,
намуссуз гьакимлик этегенде буса, халкъ агъ урар.

³ Гьакъылны сюеген адам атасын къувандырар,
саякъ къатынлар булан аралыкъ тутгъан адам мюлкюн пуч
этер.

⁴ Пача гьакъ дуван булан улкесин беклешдирер, савгъатлагъа
гёзюн сатса, ону тозуп къояр.

⁵ Къурдашына яревкелик этеген огъар тузакъ салар.

⁶ Гюнагъ намуссузну тузагъыдыр; гьалал адам буса къуванып,
сююнюп къалар.

⁷ Гьалал адам етдиринкли кюйде пакъырланы къыйынына
тюшюнер, намуссуз буса билме де сюймес.

⁸ Имансызлар шагъаргъа булгъавур салар, гьакъыллы адамлар
буса питнени басдырар.

⁹ Гьакъыллы авлия булан дувангъа чыкъса, къавгъа да, кюлкю де
таймас.

¹⁰ Адам оьлтюрегенлер таза яшайгъанны гёрюп ярамас, гьалал
адамланы да дагъытма къарар.

¹¹ Авлия бары да къзапланывун чачып айланар, гьакъыллы буса
ону энгип сакълар.

¹² Эгер де гьаким ялгъан сёзлеге тынглай буса, ону бары да
къуллукъчулары да намуссуз болар.

¹³ Пакъырны да, рушбатчыны да бир-бирине ошатагъан недир?
Оланы экевюне де яшав берген Раббибиздир.

¹⁴ Эгер де пача пакъырлагъа тюз дуванын эте буса, ону тахы
даимге беклешер.

- 15 Чубукъ урмакъ да, айыбын гёрсетмек де гьакъылгъа етишдирер,
амма гъайсыз къалгъан авлет ана учун илыкъдыр.
- 16 Намуссузлар кёп болгъан чакъы пакарсызлыкъ да кёп болар,
амма гъалал адамлар оланы дагъылывуна шагъат болар.
- 17 Авлетингни такъсырласанг,
о сагъа рагъатлыкъ да берер,
къуванчлыкъ да гелтирер.
- 18 Пайхаммарланы сёзлери болмаса,
халкъ башалман къалар; къанунгъа гёре юрюйген буса
насиплидир.
- 19 Къулну айтып уйретип болмас,
неге тюгюл де о англай буса да, тынгламас.
- 20 Артын-алдын ойламай сёйлейгенлени гёргенмисен сен?
Шолай адамлардан эсе, авлиялагъа кёп умут бардыр.
- 21 Къулну яшдан эркетип тарбияласанг,
артда о уланынг болма сюер.
- 22 Къязапланагъан адам эришивлюклер тувдуар,
къарсалайгъан адам да кёп яманлыкълар этер.
- 23 Хохабазлыкъ инсанны ер этер, саламатлыкъ буса абурулу этер.
- 24 Уручу булан ёлдаш болгъан оз-озюне душмандыр, о уручугъа
этилеген налатланы эшитсе де, гьеч гишиге билдирмес*.
- 25 Адамлардан къоркъагъан тузакъгъа тюшер, Раббибизге аркъа
таяйгъан буса аманлыкъда къалар.
- 26 Кёплер яхшы гъакимни ахтарып айланар, амма инсанны
къысматы Раббибизден асылы болар.
- 27 Гъалал адам ялгъанчыдан жиргенер, намуссуз да тюз юрюйген
адамдан жиргенер.

* 29:24 Уручуну тутуп болмаса, шо уручуну неде ону тутмагъа кёмек этип де бола
туруп шону этмеген адамгъа налат этиле болгъан.

Агъурну насигъатлары

- 30** ¹Агъурну, Якъаны уланыны сёзлери. Шо адамны Итилге, Итилге де, Укъалгъа да айтгъан илгъамлы насигъатлары.
- ²Гертиден де, мен бары да инсанлардан авамман, мени инсанлагъа хас болгъан англавум да ёкъ.
- ³Мен гъакъылгъа етишмедим, сыйлы билимлерим де ёкъ.
- ⁴Кимдир кёклеге гётерилген, ерлеге тюшген? Кимдир елни увучуна да къысып токътатгъан? Кимдир сувну опуракъгъа чырмагъан? Кимдир ердеги бары да дазуланы токъташдыргъан? Кимдир ону аты? Ону уланыны аты да кимдир? Билемисен?
- ⁵Аллагъны гъар-бир каламы да тазадыр, О Оъюне аркъа таяйгъанлар учун къалкъан йимикдир.
- ⁶Ону каламына къошум этип къойма, ёгъесе О сени герти юзюнгю ачар, сен де ялгъанчы болуп токътарсан.
- ⁷Эки затым бар мени Сенден тилейген, мен сав тура туруп, шо тилевлеримни гери уруп къойма:
- ⁸⁻⁹токълукъдан мен Аллагъымны гери урмасын учун, «Рабби деген кимдир?» – деп айтмасын учун ва ёкълукъдан, уругъа тюшюп, Сени атынгны ер этмес учун, менден пайдасыз юрюшню, ялгъанны ари эт, магъа артыкъ ярлылыкъны, артыкъ байлыкъны берме, мени таманлыкъ этер чакъы азыкъ булан таъмин этип къой.
- ¹⁰Есини алдында къулну яманлама, ёгъесе сагъа ону къаргъышы етер.
- ¹¹Атасын да налатлап, анасыны да разилигин алмай айланагъан бир тайпалар болар.
- ¹²Насына да батып, тап-тазабыз деп айланагъан бир тайпалар болар.
- ¹³Оъктемлигинден шишип-гёбюп, биревню де сан этмей айланагъан бир тайпалар болар.

- ¹⁴ Ер юзюндеги бары да пакъырланы да, адамланы арасындагы ажизлени де таламакъ учун тишлерин хынжаллардай, ченелерин бичакълардай этип айланагъан бир тайпалар болар.
- ¹⁵ Сюлюкню: «Бер, бер!» – деген эки кызы болар. Уъч зат бар, шолар булан дёртюнчюсю де, бир заманда да: «Таман!» – деп айтмайгъан:
- ¹⁶ ахырат, яш тапмайгъан къатын, сувдан къанмайгъан топуракъ, от да айтмас бир заманда да: «Таман!» – деп.
- ¹⁷ Атасына мысгъыл кюйде, анасына да сан да этмей къарайгъан гёзлени чёллердеги къаргъалар, къаракъушну балалары чокъур.
- ¹⁸ Уъч зат бар мени гъайран этеген, дёртюнчюсюн де мен англап битмеймен:
- ¹⁹ кёкдеги къаракъушну ёлун, ярдагы йыланни ёлун, денгизни ортасындагы гемени ёлун, эргишини кызгъа бакъгъан ёлун.
- ²⁰ Пасат юрюшлю къатынни ёлу буса булайдыр: ашап, авзун да сибирип: «Мен башгъа яман зат этмедим чи», – деп айтар.
- ²¹ Уъч затдан ер тербенип гетер, дёртюнчюсюн де о гётерип болмас:
- ²² пача болгъан къулну, тойгъунчагъа аш ашайгъан авлияны;
- ²³ эрге баргъан биябур къатынни, бийкени ерин тутуп олтургъан къаравашны.
- ²⁴ Ер юзюнде дёрт гиччи зат бардыр, амма олар гъакъыллылардан да гъакъыллыдыр:
- ²⁵ къомурсгъалар гючлю халкъ тюгюлдюр, амма язданокъ ашын гъазирлеп къояр;
- ²⁶ тав чычкъанлар осал халкъдыр, амма уяларын яр башларда салар;
- ²⁷ ченгерткилени пачасы болмас, амма низамлы кюйде иш гёрер;
- ²⁸ гесертки аякълары булан илинип айланар, амма пача къалаларда да болар.

- ²⁹ Уьч зат исбайы юрюр, дёртюнчюсю де арив абат алар:
³⁰ бир затдан да гьеч тартынмайгъан, къыр жанланы инг де гючлюсю болгъан арслан;
³¹ аргъумакъ, эчки, асгерини башындагъы пача.
³² Эгер де сен обктемлигингден авлиялыкъ этген бусанг, яманлыкъ этме ойлашгъан бусанг, къолунг булан авзунгнү къысып къой.
³³ Неге тюгюл де, сютно аталагъанда май болагъаны йимик, танавуна къакъгъанда къан гелегени йимик, шолай къзапланывну хотгъагъанда да эришивлюк тувар.

Лемуил пачаны сёзлери

- 31** ¹ Лемуил пачаны сёзлери. Огъар анасы берген насигъатлар.
² Гъы, балам? Гъы, къарнымдан чыкъгъан балам? Гъы, Аллагъдан тилеп алгъан балам?
³ Гючюнгню-къудратынгны къатынлагъа харжлама, тутгъан ёлларынгны пачаланы да дагъытагъан къатынлагъа аян этме.
⁴⁻⁵ Ичип-эсирип, къанунланы да унутуп, языкъланы тюз дувандан магърюм этмесин учун, пачалагъа тюгюл, Лемуил, пачалагъа тюгюл чагъыр ичме тюшеген, бийлеге де тюгюл боза ичме тюшеген.
⁶ Бозаны янчылгъанлагъа, чагъырны да яв юреги ярылгъанлагъа беригиз.
⁷ Олар ичсинлер, озълени пакъырлыгъын унутсунлар, дертин де дагъы эсге алмасынлар.
⁸ Авзунгнү озълени якълап сёйлеп болмайгъанлар учун да, етимлени якъламакъ учун да ач.
⁹ Авзунгнү адилликни якъламакъ учун, ярлыланы да, касиплени де ихтиярларын якъламакъ учун ач.

*Яхшы къатынны гъакъындагъы
макътавлу йыр*

- 10 Кимдир яхшы къатынны табып болажакъ? Шолай къатын жавгъардан да сыйлыдыр.
- 11 Шолай къатындан эрини юреги парахат болар, о да хайырсыз къалмас.
- 12 Яшавуну гъар гюнюнде де шолай къатын огъар яманлыкъ тюгюл, яхшылыкъ этип турар.
- 13 Гъасиретли кюйде къолундан иш чыгъарар, тикмеге, сокъмагъа сюер.
- 14 Шолай къатын йыракълардан мал гелтиреген геме йимикдир.
- 15 Ерге ярыкъ да тюшюп битгенче, о ятывундан турар, уьондегилеге ашын гъазирлер, къаравашларына рызкъысын, тапшурувларын берер.
- 16 Ахтарып топуракъ табар, ону сатып алар, оьзюню къоллары булан юзюмлюк болдуар.
- 17 О гючлюдюр, ону не ишни кютмеге де гючю етер.
- 18 О оьзюню иши яхшы юрюйгенни гъис этер, ону чырагъы гече де сёнмес.
- 19 Ону къолу урчукъга багъып барар, бармакълары да ийрекни йибермес.
- 20 О къолуну аясын пакъырлар учун ачар, къолун да касиплеге узатар.
- 21 Уьондегилеге сувукъ болар деп къоркъмас, неге тюгюл де олар барысы да экишер къат опуракълар гиер.
- 22 О оьзюне хали-халчалар согъар, асил къумачлардан опуракъ тигип гиер.
- 23 Очарда абурлу тамазалар булан олтургъанда, ону эрин бары халкъ таныр.

- ²⁴ О шаршавлар тигип сатар, Финикиядагы савдюгерчилеге белбавлар етишдирер.
- ²⁵ Къудрат да, исбайылыкъ да ону опурагыдыр, тангаласындан да о гъеч къоркъмас.
- ²⁶ Ону авзундан гъакъыллы сёзлер чыгъар, тилини учунда да яхшы насигъатлар болар.
- ²⁷ О уьюндеги гьалгъа тергевлю болар, ону ашайгъан ашы да гъарам болмас.
- ²⁸⁻²⁹ Яшлары тургъандокъ, огъар абур этме башлар, эри де: «Яхшы къатынлар кёп болгъандыр, сен барындан да оздунг», – деп макътав этер.
- ³⁰ Суюкюмлюк алдатар, аривлюк буса тарыкъсыз затдыр, амма Раббибизден къоркъагъан къатын макътавгъа лайыкылыдыр.
- ³¹ Огъар тийишлисин беригиз, очарларда ону ишлерин макътагъыз!